

“DASTANI-ƏHMƏD HƏRAMI”NİN DİLİNDƏ İŞLƏNƏN ƏRƏB-FARS MƏNŞƏLİ ALINMALARIN MÜASİR DİLDƏ ONİMİK SƏCİYYƏSİ

Yazılı abidələrin varlığı, dövrümüzdə kimi gəlib çatması nə qədər qiymətli hadisədirsə, onun dilində janra, vəznə, mövzuya görə dil materialının sistemləşdirilməsi faktı da eyni dərəcədə əhəmiyyətlidir. Məhz bu faktorlar ümumxalq dilinin dərinliklərindəki zənginliyi aşkar edir, hər söz, hər ifadə, hər qrammatik biçim bir mətləblə, bir məcaz və ya təşbehin təhriki ilə üzə çıxır. O ifadə tərzı ki, qəzəldə görünür, o, məsnəvi formasında tapılır, yaxud bunlarda olmayan qoşma və ya bayatı janrlarında müşahidə edilir. Bu cəhətdən XIII əsr Azərbaycan ədəbiyyatının mühüm anadilli mənbələrindən biri olan “Dastani-Əhməd Hərami” dilimizin tarixi ilə bağlı mühüm faktları özündə əks etdirir. Əsər klassik poeziya janrında - məsnəvi formasında yazılsa da, dilində xəlqilik prinsipi izlənilir. Klassik poeziya janrları üçün səciyyəvi olan qeyri-kütləvi ərəb-fars sözlərinin, izafət və izafət silsilələrinin bolluğu burada görünür, həm də alınma sözlər semantik cəhətdən milliləşmişdir, bir sözlə, xalq dili norması gözlənilir:

*Bu dastanı bu gün bünyad edəlüm,
Haqqun qüdrətlərin biz yad edəlüm.
Gəlün, ey məni bəhrin seyr edənlər,
Bu dərya gövhərindən xeyr edənlər,
Məanidə qılı iki biçənlər,
Dilindən daima gövhər saçanlar!..*

“Dastani-Əhməd Hərami”də dilin mükəmməlliyi, ifadənin zənginliyi və təbiiliyi həm də məsnəvi forması ilə də bağlıdır. Bu forma, dili nəsr-təhkiyə imkanları ilə təmin edir. *İki at yükü odun varub aldı, qılı iki biçənlər, yaşı xərc etmək* (omru keçirmək), *gəlin bari, qara bağı qan olmaq, ürəyinə su səpilmək, əlindən can qurtarmaq, boğazlayıb atmaq, nə kim var* (tamam), *mənim ucumdan, diini günə ulayuban* (calayıb) *getmək, həyasından qızarmaq, yemək-ichmək* kimi geniş yayılmış ifadələr və ümumiyyətlə, bu ifadə tərzı epik formanın dil-təhkiyə tələbləri ilə əlaqəlidir. Bu, eyni zamanda mənzum hekayə dilinin başlanğıcıdır. Epik təsviri lövhələr danışq dilinin, folklor dilinin ədəbi-bədii material kimi istifadəsinə şərait yaradır: burada “Kitabi-Dədə Qorqud”un dili ilə çoxlu bənəzlilər vardır. Türk mənşəli sözlərin “Kitabi-Dədə Qorqud”dakı müvaziliyi və antonim birləşmələri də aydın şəkildə görünür: *sağ-əsən, qızıl-altın, dərib-doşürmək, ulu-kıçı* və s.

Dastanın leksikasını xarakterizə edən mühüm amillərdən biri də burada ümumişlək söz kimi işlənən lüğəvi vahidlərin bədii özəlliyidir. Əsasən ərəb-fars mənşəli olan bu leksik vahidlər təkcə əsərin dili üçün deyil, həm də dilimizin sonrakı dövrlərində işlənən aktiv sözlərdir ki, onların bir çoxu çağdaş dövrdə onimik səciyyə daşıyır. Məs., *Şəkər* sözü lüğətdə belə verilir. “*Şəkər* f. - *əslı sansk.* Bax şəkər. Şəkər f. – 1) qənd tozu; 2) m. dadlı, ləzzətli (2, s. 320)”, *şirin* sözünün mənşəyi belə izah edilir. “*Şirin* f. – 1) şəkər, qənd dadı; 2) m. xoşagələn, ürəyəyatan, bəyənilən; 3) xoş, unudulmaz” (4, s. 331) kimi sözlər elə poemada olduğu kimi indi də dilimizdə geniş şəkildə işlədilir. Eyni zamanda bu sözlər antroponim kimi işlədilir və qadınlara ad olaraq verilir. “*Şəkər*” sözü müasir Azərbaycan dilində öz semantikasını genişləndirərək həm də tibb termini kimi işlədilir. Məs., şəkər xəstəliyi.

Güləndam idi ol nigarın adı,
Səkərdən **şirin** idi sözü dadı (3, s. 26).

“*Xumar*” sözü əsərin dilində süzgün (göz) mənasını daşıyır. Yəni lüğətdə də verildiyi kimi, “*xumar*: sif. [ər.] 1. süzgün (göz, baxış haqqında), 2. kefilik, məstlik” (1, s. 486) mənalarını ifadə etsə də, əsərdə birinci mənayı, yəni süzgün baxışı bildirir.

Güləfrux sah avdır: ev nigarım.
Dəl oldum olamı. gözü **xumarım** (3, s. 107).

Güləfruxun dilindən deyilən bu misrada o Güləndama süzgün gözlüm, baxışım deyir. Hal-hazırda bu söz daha çox antroponim kimi işlədilsə də, lüğətdə verilən ikinci mənada da müşahidə olunur. Məs., Sobanın yanında yatan pişiyi görəndə deyirik ki, “pişik istidən xumarlandı”, yəni məst oldu.

“*Hikmət*” sözünün lüğətdə üç mənası vardır. “*hikmət*: is. [ər.]. 1. müdrik söz, dərin fikir, dərin məna, müdriklik, dərinlik; 2. məc. anlaşılmaz şey, gizli səbəb, sırr, müəmma; 3. keçmişdə: fəlsəfəyə, təbiət elmlərinə, xüsusən fizikaya verilən ad (1, s. 388). Poemada ləksəm ikinci mənasında, yəni sırr, gizli səbəb anlamında işlədilir.

Zira kim dilləri söylədən oldur,
Annın **hikmətləri** qullara boldur (3, s. 19).

Hal-hazırda “*hikmət*” sözü antroponim olmaqla bərabər, ümumişlək mahiyyət daşıyır. Belə ki, xalq arasında “Allahın hikməti”dir ifadəsi tez-tez işlədilir. Qeyd edək ki, günümüzdə bu söz semantik cəhətdən daralmışdır. Belə ki, onun üçüncü mənası demək olar ki, dilimizdə işlədilmir.

“*Bülbül*” sözü fars mənşəlidir. “*Bülbül* f. – quş adıdır” (6, s. 74). Poemada bu söz quş adı mənasında işlədilir. Elə müasir ədəbi dilimizdə də quş adı mənasını saxlamaqla bərabər, semantikasını genişləndirərək təxəllüs kimi işlədilir. Məşhur Azərbaycanlı opera müğənnisi Mutruza Məmmədovun səsinin gözəlliyi ilə bülbül bənəzdiliyi üçün ona “bülbül” təxəllüsü

¹²⁶ Bakı Dövlət Universiteti, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

verilmişdir. Bundan başqa bülbül adı həm də insanlara verilir, yəni konkret şəxsin adı olur. Deməli, müasir dilimizdə bülbül sözü həm ümumişlək söz kimi, həm də antroponim kimi işlədilir.

Buluşdu **bülbül** ilə gülstanı,
Soruşdu tutilə şəkkərstanı (3, s. 86).
Bəğayət xub idi ol şahi-şəngül
Yüzü gül, sözü **bülbül**, saçı sünbül (3, s. 26).

Qeyd edək ki, Güləndamın sözü burada bülbülün gözəl səsinə bənzədilib. Deməli, hələ o zaman da bülbülün səsinin gözəlliyi ilə insanın səsinin gözəlliyi müqayisə edilirmiş.

“Nərgiz” sözünün mənşəvi yunan dilindən gəlsə də, dilimizə fars dilindən keçmişdir. “Nərgiz: is. [fars. əsli yun.]. Ətirli ağ və ya sarı çiçəkləri olan soğanaqlı gül” (2, s. 479). Klassik ədəbiyyatda gözəlin gözləri nərgizə bənzədilərək tərif edilirdi. Əsərdə də Güləfrux və Güləmdamın gözləri nərgizə bənzədilmişdir.

Sabahadək bular heç gözlərini
Uyumadı yumub **nərgiz**lərini (3, s. 87).

“Nərgiz” sözü müasir ədəbi dilimizdə antroponim kimi işlədilir. Eləcə də gül adıdır. Yəni təkəcə gül adı olmaqdan çıxmış, eyni zamanda antroponim kimi ünsiyyətə daxil olmuşdur.

“Fərman” sözü fars mənşəli sözdür. Lüğətdə izahı belə verilir. “fərman is. [fars.] Ali hakimiyyət orqanının qanun qüvvəsində olan sərəncamı, qərarı”, “fərman əmr, buyruq, hökm, qərar” (7). Əsərdə isə islənmə məqamına diqqət yetirsək, birinci nümunədə Əhməd Hərəminin dilindən verilən misrada daha çox buyruq mənasına uyğun gəlir. İkinci Güləndamın dilindən verilən hissədə isə qərar mənasını ifadə edir.

Nə kim səh der isə bən anə **fərman**.
Necün vox devəvən nə kim desə xan (3, s. 45).
Nə devəvin, ata, **fərman** sənindir,
Əgər dərddi isəm dərman sənindir (3, s. 52).

“Fərman” sözü də müasir Azərbaycan dili üçün islənmə məqamını genişləndirən sözlər sırasındadır. Belə ki, indi *fərman* sözü antroponim kimi də işlədilir. Eyni zamanda ali hakimiyyət orqanının qanun qüvvəsində olan sərəncam və qərarı kimi də işlədilir.

“Mehriban” sözü fars mənşəli sözdür. “Mehriban: sif. [fars.] Çox yaxşı münasibət bəsləyən, səmimi, məhr bəsləyən, səfəqli, xoş rəftarlı” (2, s. 303).

Atasın dinlədi o **mehribanı**.
Qızardı gül kibi bənzi, utanı (3, s. 52).

Poemada da mehriban sözü lüğətdə verildiyi kimi səmimi, səfəqli mənasını daşıyır. Hal-hazırda da bu söz səmimi, çox yaxşı münasibət bəsləyən mənalarını daşımaqla bərabər antroponim kimi də işlədilir.

“Səxavət” sözü əsərdə əliaçıq mənasını daşıyır. “Səxavət: is. [ər.] Əliaçıqlıq, cömərdlik, genişürəklilik” (4, s. 76) mənalarını ifadə edir.

Ədəb birlə der: ev dövlətli ata
Səxavət kanı, ev mürvətli ata (3, s. 52).

“Səxavət” sözü hal-hazırda ədəbi dilimizdə göstərmək feili ilə birlə “səxavət göstərmək” tərkib kimi işlədilir. Həmcinin söz həm sifət, həm də isim kimi işlədilə bilər. Dilimizdə səxavətli sözünə daha çox rast gəlirik. Antroponim kimi də işlənərək kişilərə verilən addır.

“Nemət” sözü ərəb mənşəli sözdür. İzahlı lüğətdə iki mənası verilir. “Nemət: is. [ər.] 1. Yaşamaq üçün lazım olan şeylərin məcmusu (yeyəcək, içəcək və s.); rifah. 2. məc. Xoşbəxtlik, səadət, yaxşılıq” (2, s. 468). Poemada isə 1-ci mənasında işlədilir.

Gümüş, altundu təpsilə canaqlar.
Dolu-dolu içi **nemət** tabaqlar (3, s. 54).

Burada “nemət” sözü yeyəcək, içəcək anlamında işlədilir. Hal-hazırda bu söz eyni mənanı daşımaqla bərabər, antroponim kimi də işlədilir. Ancaq antroponim kimi işlədilərək yeyəcək, içəcək mənasında deyil, sərvət dövlət mənasında işlədilir. “Azərbaycan kişi adlarının izahlı lüğəti”ndə nemət sözünün izahı bu şəkildə qeyd edilir. “Nemət - sərvət, dövlət” (7).

“Xəyal” sözü müasir ədəbi dilimizdə həm ümumişlək söz kimi, həm də antroponim kimi geniş şəkildə işlədilir. İzahlı lüğətdə sözün aşağıdakı mənalarına diqqət yetirək. “Xəyal: is. [ər.] 1. Bir şəxsin və ya şeyin insan fikrində, təsəvvüründə təcəssüm edən surəti; təxəyyül; 2. Fikir, düşüncə; 3. Yada düşmək, anılmaq, xatırlanmaq, təsəvvürə, fikrə gəlmək, xəyalında canlanmaq; 4. Ağılına gəlmək, düşünmək; 5. məc. Arzu edilən, həsrəti çəkilən şey” (1, s. 453). Əsərdə verilən nümunəyə əsaslanmaqla qeyd edə bilərik ki, burada daha çox ikinci mənada – fikir, düşüncə mənasında işlədilir.

Güləndam ana bir-bir vəsfi-halın
Oturdu dərddini dedi **xəyalın** (3, s. 55).

Qeyd edək ki, kişi adı kimi də “xəyal” sözü fikir, düşüncə mənasında işlədilir. Belə ki, Azərbaycan kişi adlarının izahlı lüğətində “xəyal” sözünün kişi adı kimi izahı belə verilir. “Xəyal. Təxəyyül; fikir, düşüncə” (8).

“Mələk” sözü müasir ədəbi dilimizdə iki mənada işlənməkdədir. Birinci mənası dinlə bağlı olub, Allahın əmrlərini yerinə yetirən qanadlı varlıq kimi başa düşülür, ikinci isə bir insanı təsvir edərkən mələk kimi insandır deyirik. Yəni gözəl siması olmaqla yanaşı, gözəl xasiyyətli adam üçün deyilir. Eləcə də, balaca uşaqlar üçün mələkdir deyirik, yəni məsumdur,

günahsızdır. Bu söz həm də antroponim kimi işlədilir. “Mələk: is. [ər.] 1. Dinə görə, Allahın göstəriş və əmrlərini yerinə yetirən, çox gözəl qadın surətində qeyri-maddi qanadlı bir məxluq; mələikə. 2. məc. Çox gözəl və ya məsum, xoşxasiyyət adam haqqında” (2, s. 332).

Əsərdə “mələk” sözü birinci mənəsində deyil, ikinci mənəsində işlədilmişdir.

Yaratmış süni birlə anı çün həç
Mələkdürür dəvəydin anı mütələç (3, s. 75).

“*Revhən*” sözünün mənası “revahan is. [ər.] bot. Xoş iyili, dekorativ, bəzi növləri yeyilən birillik mədəni bitki” (40) lüğətdə belə qeyd olunur. Poemanın dilinə nəzər salsaq orada da bitki mənasını ifadə edir.

Dolu **revhan**ü nəsrinü cəmənlər
Bitibdir dürlü nərgizlə, səmənlər (3, s. 93).

Müasir ədəbi dilimizdə də, “revhan” sözünün semantikasında heç bir dəyişiklik baş verməmiş, bitki adı kimi başa düşülməkdədir. Bununla bərabər qadın adı kimi də işlədilir.

“*Qüdrət*” sözü ərəb mənşəli sözdür. Lüğətdə izahı bu şəkildə verilir. “*Qüdrət*: is. [ər.] 1. Böyük qüvvət, güc; 2. Təsir qüvvəsi, böyük nüfuz qüvvəsi; 3. Taqət, ictidar, güc; 5. Təbiət, fitrət, yaradılış” (2, s. 229). Ancaq əsərdə birinci mənəsində, yəni böyük qüvvət, güc mənəsində işlədilir.

Bu dastanı bu gün bünvad edəlim,
Həqin **qüdrət**lərin biz vad edəlim (3, s. 19).

“*Qüdrət*” sözü dilimizdə hal-hazırda da poemada olduğu kimi böyük qüvvət, güc mənəsində işlədilir. Eləcə də antroponim kimi işlədilməkdədir. H.Həsənov ərəb-fars sözlərinin dilimizdə işlədilməsindən danışarkən qeyd edir ki, “ərəb və fars mənşəli sözləri dilimizdə işlədilməsinə görə iki qrupa ayırmaq olar:

1. Həm ümumxalq danışq dilində, həm də ədəbi dildə işlənərək, forma və məzmunca tamamilə azərbaycanlaşaraq vətəndaşlıq hüququ qazanmış ümumişlək sözlər” (5, s. 220). Poemada hesab (3, s. 23), rəqəm (3, s. 27), qələm (3, s. 26) və s. kimi ərəb mənşəli sözlər hal-hazırda həm ədəbi dilimizdə, həm də ümumxalq danışq dilində geniş şəkildə işlədilir. Bu sözlər forma və məzmun etibarını ilə də Azərbaycan dilinin qayda-qanunlarına uyğunlaşmışdır.

Dəlim mal yığdılar anda onlar,
Hesabı yox qumaşı, simü zərlər (3, s. 23).
Yanar idi şəmidani ilində,
Yazardı xə **rəqəmi** tutmuş əlində (3, s. 27).
Qələm əldə yazar yazı oturmuş,
Yüzündən gün kibi bürqə götürmüş (3, s. 28).

Şərab (3, s. 32), nuş (3, s. 61), rəvan (3, s. 109), tamaşa (3, s. 64), taxt (3, s. 77) kimi fars mənşəli sözlər də heç bir semantik və fonetik dəyişikliyə uğramadan ədəbi dilimizdə işlədilir.

Bəri dəxi irişdi ol şərabə
Nə **şərab**dır ömür verdi xərabə (3, s. 32).
Dedi kəndözünə: ah neylədim bən,
Ağuyu göz görə **nuş** eylədim bən (3, s. 61).
Qoyun kibi qırılmış yatır anlar,
Rəvan axar idi sel kibi qanlar (3, s. 109).
Budur qəsdim səni oda yaxam bən
İraqdan xoş **tamaşana** baxam bən (3, s. 64).
Alıb yanına, **taxtına** çıxardı,
Olub heyran camalına baxardı (3, s. 77)

Müəllif ikinci qrupa “ancaq ədəbi dildə işlənən ərəb və fars mənşəli sözlər”i (5, s. 220) daxil edir. Bura pənah (s. 29), dilbər (s. 32) kimi sözləri daxil edə bilərik.

Taş eşikdə qərar etdi nigarın
Pənah etdi nədir gör intizarın (3, s. 29).
Hələ nə söz uzadayım, e sərvər,
Doqquzun başın kəsdi o **dilbər** (3, s. 32).

Qeyd edək ki, “dilbər” sözü hazırda antroponim kimi işlədilir və qadınlara ad olaraq verilir.

Alınma sözlərin mənimsənilməsi, yəni daxil edilən dilə uyğunlaşdırılması mühüm məsələlərdəndir. Belə ki, dilimizə daxil olan ərəb-fars sözləri dilimizin fonetik, qrammatik qaydalarına uyğunlaşır. Əgər dilə keçən sözlər daxil olduğu dilin qayda-qanunlarına uyğunlaşmasa, onda həmin dildən müəyyən zamandan sonra çıxmalı olacaq. Məs., poemada “nücüm” (3, s. 22) ərəb mənşəli sözdür və vaxtilə ulduzlar haqqında elm kimi işlədilirdi. Ancaq zaman keçdikcə bu söz dilimizdə istifadədən çıxdığından hal-hazırda onun yerini astronomiya termini almışdır.

H.Həsənov alınma sözlərin mənimsənilməsindən danışarkən onları üç qrupa bölür. “Alınma sözlər dildə fonetik, qrammatik və leksik cəhətdən mənimsənilir. Fonetik mənimsənmədə mənbə dildən leksik vahidin səs obrazının alınması ilə həmin leksik vahidi təşkil edən səslərdə substitusiya baş verir, özgə dil materialı yenidən tərtib olunur. Dilimizin fonetik sisteminin tipik xüsusiyyətlərinə uyğun qaydaya salınır” (5, s. 235). Məs., poemada tez-tez rast gəldiyimiz “şəhr” sözü

dilimizin qayda-qanunlarına uyğunlaşaraq “şəhər” şəklində işlənməkdədir, yəni belə sözlərdən danışarkən heç bir arxaikləşmədən söhbət gedə bilməz, burada səs artımı özünü göstərir.

Buyurdu tez nəqarələr urıldı,
Xəbər oldı üç **şəhrin** xəlqi gəldi (3, s. 109).

Təhlil olunan nümunələrdən çıxış edərək demək olar ki, məsnəvinin dilində bu gün öz işləkliyini saxlayan çox sayda leksik vahidlər, o cümlədən alınmalar var ki, hazırda onlar dilimizin ümumişlək bazasında geniş şəkildə istifadə olunur. Həmin sözlər həm ümumi isim, həm də onimik səciyyə daşımaqla aktiv dil vahidləri hesab edilir. Əsərdə rast gəldiyimiz bəzi sözlərin poetik funksiyası onu deməyə əsas verir ki, bu gün dilimizdə onimik səciyyə daşıyan həmin leksik alınmalar öz mənalarına uyğun şəxs adlarının ünvanına çevrilmiş və xalq arasında geniş yayılmışdır.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat

1. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti: 4 cildə, II c. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 792 s.
2. Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti: 4 cildə, III c. Bakı: Şərq-Qərb, 2006, 672 s.
3. Dastani-Əhməd Hərami. Bakı: Şərq-Qərb, 2004, 120 s.
4. Ərəb və fars sözləri lüğəti (Azərbaycan klassik ədəbiyyatını oxumaq üçün). İki cildə. II cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 472 s.
5. Həsənov H. Müasir Azərbaycan dilinin leksikası. Bakı: Nurlan, 2005, 452 s.
6. Klassik Azərbaycan ədəbiyyatında işlənən ərəb və fars sözləri lüğəti. İki cildə. I cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2005, 416 s.
7. <https://obastan.com/az/search/?q=nem%C9%99t>
8. <https://obastan.com/az/search/?q=x%C9%99yal>

Açar sözlər: “Dastani-Əhməd Hərami”, ərəb-fars mənşəli alınmalar, poetik funksiya, onimik səciyyə, antroponimlər

Ключевые слова: «Дастани-Ахмад Харамии», заимствования арабо-персидского происхождения, поэтическая функция, онимические признаки, антропонимы

Keywords: "Dastani-Ahmad Harami", borrowings of Arabic-Persian origin, poetic function, onymic features, anthroponyms

“Dastani-Əhməd Hərami”nin dilində işlənən ərəb-fars mənşəli alınmaların müasir dildə onimik səciyyəsi

Xülasə

Məqalədə klassik Azərbaycan ədəbiyyatının mühüm anadilli mənbələrindən biri sayılan “Dastani-Əhməd Hərami” məsnəvisinin dilində işlənmiş ərəb-fars mənşəli alınmalardan və onların müasir dildə onimik, yəni xüsusi ad səciyyəsi daşmasından bəhs edilir. Qeyd olunur ki, XIII əsr ədəbi dilimizin mühüm mənbələrindən biri olan “Dastani-Əhməd Hərami” dilimizin tarixi ilə bağlı mühüm faktları özündə əks etdirir. Klassik poeziya janrları üçün səciyyəvi olan qeyri-kütləvi ərəb-fars sözlərinin, izafət və izafət silsilələrinin bolluğu burada görünür, alınma sözlər semantik cəhətdən milliləşmişdir, bir sözlə, xalq dili norması gözlənilir. Dastanın leksikasını xarakterizə edən mühüm amillərdən biri də burada ümumişlək söz və xüsusi ad kimi işlənən lüğəvi vahidlərin bədii özəlliyidir. Əsasən ərəb-fars mənşəli olan bu leksik vahidlər təkcə əsərin dili üçün deyil, həm də dilimizin sonrakı dövrlərində işlənən aktiv sözlərdir. Əsərdə rast gəlinən bəzi sözlərin poetik funksiyası onu deməyə əsas verir ki, bu gün dilimizdə onimik səciyyə daşıyan həmin leksik alınmalar öz mənalarına uyğun şəxs adlarının ünvanına çevrilmiş və xalq arasında geniş yayılmışdır.

Ониматическая характеристика арабо-персидских производных языка

«Дастани-Ахмад Харамии» в современном языке

Резюме

В статье рассматриваются производные арабо-персидского происхождения, развитые в языке «Дастани-Ахмад Харамии» маснави, который считается одним из важнейших исконно-языковых источников классической азербайджанской литературы, и их онимические, т.е. специальные названия в современном языке. Отмечается, что «Дастани-Ахмад Харамии», один из важных источников нашего литературного языка XIII века, содержит важные сведения об истории нашего языка. Обилия немассивных арабо-персидских слов, изафат и обилие хребтов изафата, характерных для жанров классической поэзии, здесь не наблюдается, производные слова семантически национализированы, словом, ожидается норма просторечия. Одним из важных факторов, характеризующих лексику саги, является художественное своеобразие используемых здесь лексических единиц в виде общеупотребительных слов и специальных наименований. Эти лексические единицы, имеющие в основном арабо-персидское происхождение, являются активными словами, употреблявшимися не только для языка произведения, но и в более поздние периоды нашего языка. Поэтическая функция некоторых слов, встречающихся в произведении, дает основание говорить о том, что сегодня эти лексические заимствования, являющиеся в нашем языке ониматическими, стали обращениями личных имен в соответствии с их значениями и широко распространены в народе.

Onymatic characteristics of Arabic-Persian derivations in the language of "Dastani-Ahmad Harami" in modern language

Summary

The article discusses the derivations of Arabic-Persian origin developed in the language of "Dastani-Ahmad Harami" Masnavi, which is considered one of the most important native language sources of classical Azerbaijani literature, and their onymic, ie special name in modern language. It is noted that "Dastani-Ahmad Harami", one of the important sources of our literary language of the XIII century, contains important facts about the history of our language. The abundance of non-massive Arabic-Persian words, izafat and abundance of izafata ranges, which are characteristic of the genres of classical poetry, is not seen here, the derived words are semantically nationalized, in short, the norm of the vernacular is expected. One